

Informationsbrev angående bindnings- och uppsägningstid

Konsumentverket är den centrala tillsynsmyndigheten på konsumentområdet. Ett av Konsumentverkets uppdrag är att övervaka efterlevnaden av lagar som reglerar konsumentskyddet på marknaden, exempelvis lag (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

I december 2020 meddelades två domar av Patent- och marknadsdomstolen angående avtalsvillkor som rör bindnings- och uppsägningstid.

Under hösten 2021 kommer Konsumentverket att genomföra en uppföljande granskning med anledning av dessa två domar. Konsumentverket vill med detta brev ge er som bolag en möjlighet att se över era avtalsvillkor som rör bindnings- och uppsägningstid.

Redogörelse av aktuella domar

Bindningstid

Bakgrund

Patent- och marknadsdomstolen har i avgörande PMT 3960-20 prövat frågan om bindningstid för elavtal med rörligt pris.

Bolaget ifråga erbjöd elavtal med rörligt pris med en bindningstid om ett eller två år, vilket Konsumentombudsmannen ansåg var oskäligt. Genom domen förbjöds bolaget att vid erbjudande av elavtal med rörligt pris till konsument tillämpa avtalsvillkor som innebär en bindningstid om mer än tre månader.

Domstolens bedömning

Utgångspunkten vid bedömning av avtalsvillkor är lag om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, vilken genomför rådets direktiv (93/13/EEG) om oskäliga villkor i konsumentavtal. I artikel 3.1 i direktivet stadgas att ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling ska anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

Domstolen anförde att priset sannolikt är den avgörande faktorn för konsumenten när denne ska välja elhandlare. Vid tecknandet av ett elavtal med rörligt pris kan konsumenten dra fördel av en nedgång på marknaden för

inköpspriset på el. Samtidigt innebär det att konsumenten står risken om inköpspriset går upp. I ett elavtal om rörligt pris saknar alltså konsumenten kontrollen över det avgörande avtalsvillkoret om pris, vilket enligt domstolen är en omständighet som är svårförenlig med långa bindningstider.

För att ett elavtal med rörligt pris med bindningstid ändå ska anses vara skäligt måste elavtalet innebära att konsumenten erhåller sådana fördelar att en rimlig balans ändå föreligger mellan parterna.

Då pris sannolikt är den avgörande faktorn för konsumenten när denne väljer elavtal prövade domstolen om den rabatt som bolaget erbjöd innebar en tillräcklig fördel för att få tillämpa en längre bindningstid om ett eller två år. Vid tecknande av elavtal med rörligt pris med ett års bindningstid var påslaget 3,80 öre/kWh och vid två års bindningstid 3,30 öre/kWh. Det ska jämföras med elavtal om rörligt pris utan bindningstid vars påslag var 4,30 öre/kWh.

Domstolen ansåg att den rabatt som gavs var mycket liten, närmast försumbar jämfört med konsumentens totala elpris. Samtidigt är den potentiella prisökningen som konsumenten som motprestation får bära risken för betydligt högre och inte alls försumbar. Detta märks särskilt när elpriset kraftigt kan fluktuera under bindningstiden för ett rörligt elavtal. Domstolen ansåg därför att prisrabatten inte vägde upp den nackdel som en bindningstid på ett eller två år innebär för konsumenten.

Bolaget gjorde gällande vissa andra fördelar, skydd mot ökning av bolagets påslag, fritt byte till annat elavtal hos bolaget med minst lika lång bindningstid som det ursprungliga avtalet, att konsumenten erhåller en bekvämlighet genom att inte behöva fundera över sitt elavtal och påminnas om att se över avtalet vid bindningstidens utgång, men domstolen ansåg fortsatt att nackdelarna som bindningstider på ett eller två år innebär för konsumenten vägde tyngre än de fördelar som presenterades.

Domstolen framhöll dock att ett absolut förbud mot bindningstider för elavtal med rörligt pris är att gå för långt, sett till bolagets behov av en rimlig ekonomisk trygghet och förutsebarhet vilket kan gynna konsumenten genom exempelvis lägre påslag. Ett totalförbud skulle även ta bort alternativet för de konsumenter som vill ha ett rörligt pris med viss bindningstid. För att uppnå en genomsnittligt sett rimlig balans mellan parterna ansåg domstolen att en bindningstid om tre månader får anses vara skälig.

Konsumentverkets bedömning

Konsumentverket tolkar det som att domstolen lägger stor vikt vid priset, dels det rörliga priset som elavtalet omfattar, dels den rabatt som kan erbjudas konsumenten. Domstolen anger bland annat att med hänsyn till fluktuationen av elpriset gör sig ett förbud mindre angeläget ju kortare bindningstiden är. Ett absolut förbud mot bindningstid är således allt för långtgående och en bindningstid om tre månader bedöms därför som skälig när prisfördelarna

väger upp de nackdelar som det innebär för konsumenten att vara bunden till avtalet. Det innebär dock inte att det i vissa fall ändå kan bedömas som skäligt med en kortare bindningstid, men ett sådant absolut förbud kan inte uppställas. Viktigt vid bedömningen blir den fördel, i många fall prISRabatt, som bolaget kan erbjuda konsumenten för att en bindningstid ska kunna anses vara skälig. Villkor om bindningstid om längre än tre månader vid elavtal med rörligt pris kommer dock att bedömas som oskäligt mot konsumenten.

Uppsägningstid

Bakgrund

Patent- och marknadsdomstolen har i avgörande PMT 11259-20 prövat frågan om uppsägningstid för elavtal med rörligt pris.

Bakgrunden i målet var att bolaget erbjöd bland annat två elavtalsformer för rörligt pris. Ett rörligt elavtal med uppsägningstid på en månad, och ett med uppsägningstid på 12 månader. Skillnaden på dessa avtal var att prispåslagen varierade beroende på uppsägningstiden. Konsumentombudsmannen ansåg att en uppsägningstid om 12 månader är oskälig.

Domslutet innebar att domstolen förbjöd bolaget att vid erbjudande av elavtal med rörligt pris till konsumenter tillämpa avtalsvillkor som innebär en uppsägningstid om mer än tre månader.

Domstolens bedömning

Domstolen framförde att ett standardavtal anses oskäligt om det i kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten, vilket framgår av artikel 3.1 av rådets direktiv (93/13/EEG). Det ska därför, enligt domstolen, göras en samlad bedömning av parternas rättigheter och skyldigheter.

Domstolen angav att priset för en konsument sannolikt är den avgörande faktorn vid val av elhandlare och att ett rörligt pris både har fördelar och nackdelar i jämförelse med ett fast pris. Det rörliga elavtalet har fördelen av att priset på marknaden för inköpspris på el kan gå ned, men en nackdel att stå för risken om priset går upp vilket leder till att konsumenten inte kan överblicka sin slutliga elkostnad. Långa bindings- och uppsägningstider är därför, enligt domstolen, svårförenligt med rörliga elavtal. Konsumenten måste därför erhålla sådana fördelar att en rimlig balans ändå föreligger mellan parterna.

Avtalet med uppsägningstid på 12 månader gav 2 öre/kWh i rabatt jämfört med avtalet med uppsägningstid på en månad. Domstolen framhöll att rabatten var närmast försumbar i jämförelse med konsumentens totala elpris samtidigt som konsumenten som motprestation bär risken för en potentiell prisökning som inte alls kan anses som försumbar. Rabatten balanserade därför inte nackdelen med en uppsägningstid på 12 månader för konsumenten och villkoret ansågs därför oskäligt.

Domstolen anförde vidare att med hänsyn till de närmast försumbara prismässiga fördelarna som en längre uppsägningstid i det aktuella fallet innebar, fann domstolen att inskränka bolagets möjlighet att erbjuda längre uppsägningstider, inte allvarligt skulle begränsa konsumentens valmöjligheter. Eftersom en inskränkning av bolagets möjlighet att erbjuda elavtal med rörligt pris inte kan anses allvarligt begränsa konsumentens valmöjligheter, anser domstolen inte heller att ett absolut förbud mot längre uppsägningstider är problematiskt. Eftersom det är priset som enligt domstolen är den helt avgörande faktorn för konsumenten, ser domstolen inte heller någon möjlighet att elhandlare vid tecknande av elavtal ger några andra fördelar som väger upp nackdelarna för konsumenten att bli bunden till ett avtal med ett fluktuerande pris under en längre period.

Domstolen framförde att en uppsägningstid på 12 månader i elavtal avseende rörligt elpris är oskälig. Däremot ansåg domstolen att ett absolut förbud på uppsägningstider längre än en månad är gå allt för långt. *”Domstolen tar i denna bedömning hänsyn till att en viss kortare uppsägningstid ger elhandelsbolag en bättre möjlighet att erbjuda en rabatt som står i paritet till konsumentens risk samtidigt som viss förutsebarhet för bolaget uppnås. För att uppnå en rimlig balans mellan parterna finner domstolen att uppsägningstider på upp till 3 månader får anses skäligt vid elavtal med rörligt pris som ingås med konsument.”*

Konsumentverkets bedömning

Konsumentverket tolkar domstolens domskäl såsom att ett absolut förbud mot längre uppsägningstider inte är att anse som problematiskt, eftersom en inskränkning av bolagets möjlighet att erbjuda längre uppsägningstider inte allvarligt begränsar konsumenternas valmöjligheter. Denna slutsats drar domstolen eftersom valmöjligheterna för konsumenterna inte står mellan hur lång tid konsumenten ska vara bunden, utan till det pris som erbjuds. Eftersom priset är det mest avgörande för konsumenten, samtidigt som elhandlarna inte kan erbjuda andra fördelar som kan väga upp konsumentens nackdelar att vara bunden till ett rörligt elavtal under en lång period, anser domstolen att det är möjligt att sätta ett absolut förbud mot längre uppsägningstider.

Konsumentverket drar slutsatsen, utifrån domskälen, att ett generellt förbud mot uppsägningstider över en månad är att gå för långt, men ett absolut förbud mot uppsägningstider över tre månader ligger i linje med de fördelar som konsumenten faktiskt kan erhålla från elhandlarna när priset rabatteras. Konsumentverket gör även bedömningen att för att erbjuda ett rörligt elavtal med uppsägningstid på tre månader, måste bolaget kunna påvisa att konsumenten erhåller en prismässig rabatt som väger upp nackdelen att vara bunden till uppsägningstiden. Om de prismässiga fördelarna för konsumenten inte väger upp nackdelarna med uppsägningstiden, kan även uppsägningstider om tre månader eller mindre anses vara oskäliga.

Kommande granskning

Konsumentverket utgår från att ni tar vad som anförts ovan i beaktande och ser över avtalsvillkoren för bindings- och uppsägningstid. En uppföljning kommer att genomföras under hösten 2021 där Konsumentverket kommer granska att bindings- och uppsägningstid anges i enlighet med de domar som det redogjorts för. I de fall Konsumentverket anser det befogat kommer tillsynsärenden att inledas mot enskilda bolag.

Om ni har några frågor med anledning av detta brev är ni välkomna att kontakta Emelie Neidre eller Gustaf Danielsson.

Emelie Neidre

Telefon: 054-19 40 49

Mail: emelie.neidre@konsumentverket.se

Gustaf Danielsson

Telefon: 054- 19 42 02

Mail: gustaf.danielsson@konsumentverket.se

På www.konsumentverket.se/foretag hittar du mer information för dig som företagare.